

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

भाग एक-अ-कोकण विभागीय पुरवणी

वर्ष ३, अंक १२]

गुरुवार ते बुधवार, डिसेंबर २८, २०१७-जानेवारी ३, २०१८/पौष ७-१३, शके १९३९

[पृष्ठे ७, किंमत : रुपये २३.००

प्राधिकृत प्रकाशन

(भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आहेत त्यांव्यतिरिक्त) केवळ कोकण विभागाशी संबंधित असलेले महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण व स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियमान्वये काढण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना.

जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांजकडून

आदेश

क्रमांक नपाप्र-२/रत्नागिरी न.प. उपविधी/२०१७.— महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ च्या प्रकरण ३ मधील कलम ४९ (२)(क)(स) व प्रकरण १६ मधील तरतुदीनुसार रत्नागिरी नगरपरिषदेच्या हद्दीतील घनकचरा व्यवस्थापनाची जबाबदारी रत्नागिरी नगरपरिषदेची आहे. तसेच प्रकरण ३ मधील ४९ (२)(अ-अ) नुसार पर्यावरणाच्या संरक्षणाची जबाबदारी रत्नागिरी नगरपरिषदेची आहे. तसेच नागरी घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ मधील नियम १५ (ई) नुसार हे घनकचरा व्यवस्थापन नियम अस्तित्वात आल्यापासून एक वर्षाच्या आत घनकचरा उपविधी तयार करणे नगरपरिषदेचे कर्तव्य आहे. त्यानुसार घनकचरा व्यवस्थापन नियमांची अंमलबजावणी करणेकरिता महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ चे कलम ३२२ नुसार सदरचे उपविधी तयार केलेले आहेत. सदर उपविधीस या कार्यालयाकडील क्रमांक नपाप्र/२/रत्नागिरी न.प. उपविधी, दिनांक नोव्हेंबर २०१७ अन्वये प्रदान केलेल्या शक्तीचा वापर करून, मी, जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी या आदेशान्वये रत्नागिरी नगरपरिषदेने उक्त अधिनियमाचे कलम ४९ (२)(क)(स) व प्रकरण १६ प्रकरणी ३ मधील ४९ (२)(अ-अ) नुसार रत्नागिरी नगरपरिषद घनकचरा व्यवस्थापन व साफसफाई नियोजन यासाठी केलेला पुढील उपविधी मंजूर करीत आहे.

१. नामाभियान, व्याप्ति व प्रारंभ :

(अ) हे उपविधी रत्नागिरी नगरपरिषद घनकचरा व्यवस्थापन व साफसफाई (नियोजन) उपविधी, २०१७ या नावाने संबोधण्यात येतील.

(ब) हे उपविधी रत्नागिरी नगरपरिषद हद्दीतील सर्व क्षेत्रासाठी व रत्नागिरी हद्दीबाहेरील परंतु नगरपरिषदेच्या ताब्यातील सर्व क्षेत्रासाठी लागू असतील.

(क) हे उपविधी राज्य शासनाचे शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध झाल्याचा दिनांकापासून अंमलात येतील.

२. व्याख्या :

(१) संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर या उपविधीत,—

(अ) “ अधिनियम ” म्हणजे महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५

(१)

“नियम” म्हणजे घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ तसेच राज्य शासन, केंद्र शासन यांचेकडून घनकचरा व्यवस्थापनाशी संबंधित लागू असणारे सर्व कायदे, नियम यांचा समावेश असेल तसेच शासन स्तरावरून वेळोवेळी अंमलबजावणीसाठी लागू केलेले सर्व आदेश यांचा समावेश असेल.

(ब) “नगरपरिषद” म्हणजे रत्नागिरी नगरपरिषद.

(क) “अध्यक्ष” म्हणजे अधिनियमाच्या कलम ५१ अन्वये निवडून आलेले नगरपरिषद/नगरपंचायतीचे अध्यक्ष.

(ड) “उपाध्यक्ष” म्हणजे अधिनियमाच्या कलम ५१ अ अन्वये निवडून आलेले नगरपरिषद नगरपंचायतीचे उपाध्यक्ष.

(इ) “सार्वजनिक उपद्रव” म्हणजे या उपविधीच्या तरतुदीनुसार विहित केलेल्या पद्धतीने जाणुन बुजुन वा अजाणता पालन न करण्यात झालेले कोणतेही कृत्य.

(ई) “प्रशासकीय” “आकार” म्हणजे या उपविधीतील तरतुदीचे कोणत्याही व्यक्तीने, शासकीय/निमशासकीय संस्था, सर्व प्रकारच्या आस्थापना, दुकाने, अपार्टमेंट कारखाने व अन्य तत्सम वगैरे यांनी पालन न केल्यामुळे त्याच्या निवारणार्थ नगरपरिषदेला कराव्या लागणाऱ्या कामासाठी येणारा खर्च.

(उ) “मुख्यअधिकारी” म्हणजे अधिनियमाच्या कलम ७५ च्या तरतुदीनुसार नगरपालिका क्षेत्रासाठी नेमण्यात आलेला अधिकारी किंवा नेमणूक केली असल्याचे समजण्यात आलेला इसम.

(ऊ) “घनकचरा” या संज्ञेत धुळ, राख विटांचे तुकडे, चुना, काचेचे तुकडे, बागेतील किंवा तबेल्यातील केरकचरा व दुर्गंधीयुक्त पदार्थ किंवा मलजल नसलेला कोणत्याही प्रकारचा केरकचरा यांचा समावेश होतो. तसेच अधिनियमाच्या कलम २ (१४) मधील घाणीचाही समावेश असेल. तसेच घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ अन्वये घनकचरा या संज्ञेमध्ये समाविष्ट करणेत आलेला कचरा याचा समावेश असेल.

(ए) “घनकचरा व्यवस्थापन” घनकचरा व्यवस्थापनामध्ये,—

(१) घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ मधील विहित केलेली सर्व कर्तव्ये.

(२) महाराष्ट्र नगरपालिका, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ मधील नमूद केलेली सर्व कर्तव्ये

“ओला कचरा” अथवा “जैविक विघटन होऊ शकणारा कचरा”, “पालापोचाळा”, “धोकादायक (Hazardous) कचरा” “जैव वैद्यकीय घनकचरा” “सुका घनकचरा” “पुनर्वापरासाठी उपयुक्त कचरा” “डेब्रिज” यांचे व्याख्यांकरिता करिता घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ अन्वये वर्णन केलेल्या सर्व संज्ञांचा समावेश राहिल.

(ऐ) “अधिकारी” याचा अर्थ मुख्याधिकारी यांनी नेमलेला अधिकारी किंवा कर्मचारी असा होईल आणि या संज्ञेत नगरपालिकेकडे त्यावेळी काम करित असलेल्या कोणत्याही शासकीय अधिकाऱ्याचा किंवा कर्मचाऱ्यांचा समावेश होईल.

(२) या उपविधीत वापरण्यात आलेल्या ज्या शब्दांचा व शब्दसमुहांचा अर्थ खंड व्याख्येमध्ये समाविष्ट नसेल त्याचा अर्थ अधिनियमात तसेच संलग्न नियमांत ते ज्या अर्थाने वापरण्यात आले असतील तो समजण्यात येईल.

३. उपविधी व अंमलबजावणी :

(१) नगरपरिषदेच्या हद्दीतील सर्व क्षेत्रासाठी व हद्दीबाहेरील परंतु नगरपरिषदेच्या ताब्यातील सर्व क्षेत्रासाठी ते लागू असतील.

(२) नगरपरिषदेतील त्या उपविधीच्या तरतुदी अंमलात आणण्याचे काम ज्या नगरपरिषदेच्या अधिकाऱ्याकडे सोपविण्यात आले आहे ते पुढीलप्रमाणे आहे :—

(अ) मुख्य अधिकारी.

(ब) नगरपरिषद अभियंता.

(क) पाणीपुरवठा, जलनिस्सारण व स्वच्छता अभियंता श्रेणी (ब).

(ड) पाणीपुरवठा, जलनिस्सारण व स्वच्छता पर्यवेक्षक श्रेणी (क).

(इ) सहा. करनिरीक्षक.

(ई) स्वच्छता निरीक्षक.

(३) वरील अधिकारी नागरी घनकचरा व्यवस्थापनाच्या अंमलबजावणीकरिता जबाबदार असतील.

(४) ही जबाबदारी पार पाडण्यासाठी संबंधित अधिकाऱ्यांनी घनकचरा व्यवस्थापनाची नियोजनबद्ध पद्धत विहित करणे आवश्यक आहे.

४. घनकचरा साठविण्यासाठी पद्धत विहित करण्याचा नगरपरिषदेचा अधिकार :

घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ मधील नियम, १५ नुसार नगरपरिषदेची कर्तव्य व जबाबदाऱ्या निश्चित करणेत आल्या आहेत. या जबाबदाऱ्या पार पाडण्यासाठी नगरपरिषद घनकचरा व्यवस्थापनाकरिता आवश्यक त्या पद्धती विहित करून त्यांना जाहीर प्रसिद्धी देईल व या पद्धती संबंधितांवर बंधनकारक राहतील.

५. घनकचरा साठविण्याची व विलगीकरण करण्याची तसेच विल्हेवाट लावण्याबाबतची मालक व भोगवटादाराची जबाबदारी :

(१) नगरपरिषद हद्दीतील प्रत्येक जागेच्या मालकास/भोगवटादारास त्यांचे ताब्यातील/वापरातील (जागा वापरात असली किंवा नसली तरीही) जागेत घनकचऱ्याचे अधिनियम, नियम, यांचेमध्ये विहित करण्यात आलेल्या पद्धतीप्रमाणे वर्गीकरण करून साठवणूक करून विल्हेवाट लावण्याचे बंधन असेल.

(२) नगरपरिषदेने कोणत्याही प्रकारचा घनकचरा घरोघरी जाऊन गोळा करण्याचे विहित केल्यास घरातील किंवा संस्थेतील अथवा संबंधित तत्सम आस्थापना इ. मधील कचरा नगरपालिकेचे कर्मचारी अथवा एजन्सीकडे विहित केलेल्या वेळी सुपूर्द करणे जागेच्या मालकावर/भोगवटादारावर अथवा संबंधितावर बंधनकारक राहील.

(३) घनकचरा जमा करण्यासाठी नगरपरिषदेने निरनिराळ्या प्रकारच्या घनकचऱ्यासाठी पांढरा, हिरवा, काळा किंवा लाल रंगाच्या कचराकुंड्याची व्यवस्था केल्यास जागा मालक/भोगवटादारांना त्याही कचराकुंड्यांत घनकचरा वेगवेगळा करून टाकण्याची जबाबदारी संबंधित मालकावर राहील. एकत्रित घनकचरा सार्वजनिक जागेत टाकता येणार नाही. वर्गीकृत घनकचरा नगरपरिषदेला देण्याकरिता गृहसंकुलाना वेगवेगळ्या कुंड्याची व्यवस्था करणे बंधनकारक राहील.

(४) रस्ते, पदपथ, सार्वजनिक बागा, शाळांचे आवार इ. सार्वजनिक जागेवर/गटार इ. मध्ये कोणासही घनकचरा टाकता येणार नाही.

६. जैव वैद्यकीय घनकचऱ्याची विल्हेवाट :

(१) जैव वैद्यकीय घनकचरा निर्माण करणाऱ्या प्रत्येक संस्थेचा भोगवटादार/पालक, मनुष्य प्राण्यांच्या आरोग्यावर तसेच पर्यावरणावर कोणताही परिणाम होऊ न देता अशा घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावण्यास पूर्णतः जबाबदार राहतील. वरील (१) मधील संस्था शब्दात रुग्णालये नर्सिंग होम्स, औषधालये, दवाखाने, दंतवैद्यकीय दवाखाने, पशुवैद्यकीय दवाखाने, पॅथॉलॉजिकल प्रयोगशाळा, रक्तपेढ्या व अशाच वा इतर कोणत्याही नावाने संबोधण्यात येणाऱ्या संस्थांचा समावेश आहे.

(२) त्या घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावताना पर्यावरण संरक्षण अधिनियम, १९८६ व जैव वैद्यकीय, घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ च्या तरतुदींचे पालन करणे जागेच्या भोगवटादार /मालक यांचेवर बंधनकारक राहील.

७. खाजगी बाजार निर्माण होणारा घनकचरा :

(१) अधिनियमाच्या कलम २६७ च्या तरतुदी अन्वये परवानगी देणेत आलेल्या खाजगी बाजार/प्राणी व पक्षांचे कत्तल करणेत येणाऱ्या ठिकाणी निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावण्याची जबाबदारी परवानगीधारकावर राहील.

(२) अशा बाजारात/प्राणी व पक्षांचे कत्तल करणेत येणाऱ्या ठिकाणी निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी पुरेशी यंत्रणा निर्माण करण्याची जबाबदारी परवानगीधारकावर राहील व या यंत्रणेसंबंधीचा तपशील मागणी करताच त्याने नगरपरिषदेस पुरविणे बंधनकारक राहील.

(३) वरीलप्रमाणे पुरविण्यात आलेल्या तपशीलानुसार यंत्रणा कार्यरत आहे किंवा नाही हे तपासण्याचा अधिकार नगरपरिषदेच्या अधिकाऱ्यांना राहील.

(४) आवश्यकतेप्रमाणे या यंत्रणेबाबत कोणताही फेरफार परवानगीधारक/मालक/चालक यांचेवर येईल व त्या प्रमाणे यंत्रणा सिद्ध ठेवण्याची जबाबदारी परवानगीधारक/मालक/चालक यांचेवर बंधनकारक राहील. घनकचरा उचलण्याचे कामातील त्रुटी परवानगीधारक/मालक/चालक यांच्या निदर्शनास आणून दिल्यावर आवश्यक सुधारणा असल्यास ४८ तासांत करण्याची जबाबदारी परवानगीधारक/मालक/चालक यांचेवर बंधनकारक राहील.

८. उद्योगधंद्यांपासून निर्माण होणारा घनकचरा :

(१) उद्योगधंद्यांपासून निर्माण होणारा व धोकादायक नसलेला घनकचरा नगरपरिषदेने ठरवून दिलेल्या जागी स्वखर्चाने वाहतूक करून विहित पद्धतीने जमा करण्याची जबाबदारी उद्योजकांची आहे.

(२) उद्योगधंद्यांपासून निर्माण होणारा घनकचरा गोळा करणे, साठविणे व त्याची विल्हेवाट लावण्याची जबाबदारी पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, १९८६ खाली करण्यात आलेल्या घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ च्या तरतुदीप्रमाणे उद्योगधंद्यांच्या जागेचा मालक/भोगवटादाराची आहे.

९. मोठ्या प्रमाणात घनकचरा निर्माण होणाऱ्या संस्था, शाळा/महाविद्यालये/हॉटेल/गोठे/तबेले यांचेकडील घनकचऱ्याची विल्हेवाट :

कोणत्याही संस्था/हॉटेल/वर्कशॉप/गोठे/तबेले/वसतिगृहे/संकलन केंद्रे इत्यादी मोठ्या प्रमाणात घनकचरा निर्माण करणाऱ्या संस्था यांचे भोगवटादार/मालक, असा निर्माण झालेला घनकचरा नगरपरिषदेने ठरवून दिलेल्या जागी स्वखर्चाने वाहतूक करून विहित पद्धतीने जमा करून त्याची विल्हेवाट लावतील.

नगरपरिषदेने निर्माण केलेल्या/देऊ केलेल्या सेवा-सुविधांकरिता खालीलप्रमाणे सेवाशुल्क नगरपरिषदेस भरणे आवश्यक राहिल व सेवाशुल्कात कालमानापरत्वे वाढ करण्यास नगरपरिषद सक्षम आहे :—

लॉजिंग बोर्डिंग, हॉटेल रिसॉर्ट्स	रुपये १०० प्रति महिना
रेस्टॉरंटस्	रुपये १०० प्रति महिना
स्टॉल्स	रुपये ३० प्रति महिना
फेरीवाले	रुपये ३० प्रति महिना

निवासी इमारती :—

(अ) सदनिकाधारक	रुपये ३० प्रति महिना
(ब) स्वतंत्र घरे	रुपये ३० प्रति महिना

खाजगी झाडांच्या फांद्या/इतर व्यवसायिक कचरा उचलणे रुपये १,००० प्रति डंपर ट्रिप प्रासांगिक कार्यक्रम

(१०० हुन अधिक व्यक्ती एकत्र येणेचे ठिकाणी)	रक्कम रुपये १,००० प्रति प्रसंग
--	--------------------------------

१०. मलमूत्र विसर्जन, थुंकीद्वारे तसेच घनकचरा टाकून सार्वजनिक ठिकाणची जागा दुषित न करणे :

(१) प्रसाधनगृहाशिवाय इतर कोणत्याही सार्वजनिक जागा/रस्त्यावर मलमूत्र विसर्जन करता येणार नाही.

(२) सार्वजनिक जागा, रस्ते, यांचा वापर करणाऱ्या वाहनांतून प्रवास करणाऱ्या तसेच इतर कोणत्याही व्यक्तींना थुंकीद्वारे तसेच घनकचरा, केरकचरा, कागद, प्लॅस्टिक, पाण्याच्या बाटल्या, रस्ते/सार्वजनिक जागा/ पदपथांवर नेमून देण्यात आलेल्या कचराकुंड्या व्यतिरिक्त तसेच टोपल्या, स्थिर थुंकण्या व्यतिरिक्त इतर ठिकाणी टाकून थुंकून सार्वजनिक जागा दुषित करता येणार नाही.

(३) ज्या व्यक्तींच्या ताब्यातील चतुष्पाद प्राणी, जनावरे आहेत त्या व्यक्तींनी चतुष्पाद प्राणी, जनावरे यांच्याकडून सार्वजनिक जागेच्या ठिकाणी/रस्त्यांवर पदपथांवर मलमूत्र विसर्जन होऊ नये यासाठी योग्य ती काळजी घ्यावी.

(४) ज्या व्यक्तींच्या ताब्यातील चतुष्पाद प्राणी, जनावरांचा उपयोग व्यावसायिक कामासाठी केला जातो. त्या व्यक्तींनी त्यांच्या ताब्यातील चतुष्पाद प्राणी, जनावरे यांच्याकडून सार्वजनिक जागेच्या ठिकाणी, रस्त्यावर, पदपथांवर मलमूत्र विसर्जन होऊ नये यासाठी प्राण्यांच्या मलमूत्र विसर्जनाच्या विशिष्ट जागेवर सुरक्षित पिशव्या लावणे बंधनकारक आहे.

(५) परवानाधारक असणारे व नसणारे असे फेरीवाले/भाजी व फळ विक्रेते/मत्स्य विक्रेते/चर्मोद्योगी/रसवंतीगृह व इतर लहान विक्रेते इत्यादींनी त्यांच्या स्वतःच्या बंदिस्त कचरादाण्या ठेवाव्यात. नंतर त्या विहित घंटागाड्यांमध्ये रिकाम्या करणे बंधनकारक आहे.

११. भूखंडावर बांधकाम करताना कचराकुंड्यासाठी राखीव जागा ठेवणे बंधनकारक :

(१) नगरपरिषद हद्दीतील ५०० चौ.मी व त्यापेक्षा अधिक क्षेत्रफळाच्या भूखंडावर बांधकाम करताना योग्य आकाराच्या क्षेत्रफळाची जागा कचरा साठवणुकीसाठी त्या भूखंडाचे क्षेत्राचे राखीव ठेवण्याची मालकाची/विकासकाची जबाबदारी आहे.

(२) जागेचे भोगवटादार हे राखीव जागेत नगरपरिषदेने विहित केलेल्या संकल्पनेनुसार सुचविलेल्या तयार केलेल्या किंवा पुरविलेल्या कचराकुंड्या वापरण्यासाठी जबाबदार आहेत.

(३) या जागेचा दुसऱ्या कोणत्याही कामासाठी उपयोग झाल्यास अन्य कोणत्याही अधिनियमाच्या/नियमांच्या उपद्रव समजला जाईल.

(४) प्रत्येक निवासी संकुलामध्ये (अपार्टमेंट) निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्यावर प्रक्रिया संकुलाचे आवारात करणे बंधनकारक राहिल.

१२. बांधकाम करतेवेळी मालक/भोगवटादाराची जबाबदारी :

(१) मालक/भोगवटादारांस कोणत्याही प्रकारचे साहित्य सार्वजनिक जागी/रस्त्यावर नगरपरिषदेच्या परवानगीशिवाय ठेवता येणार नाही किंवा परवानगी व्यतिरिक्त रस्त्याच्या/सार्वजनिक जागेचा वापर रेती व सिमेंट कालविणे, सिमेंट, विटा, खडी, लोखंडी सळ्या इ. बांधकाम साहित्यांच्या साठवणुकीसाठी करता येणार नाही.

(२) डेब्रिजचे ढिग तसेच वाळू रस्त्यालगत, सार्वजनिक ठिकाणी गटाराकडेस ठेवता येणार नाही.

(३) डेब्रिजचे साठवणूक करणे व योग्य विल्हेवाट लावण्याची जबाबदारी मालक/भोगवटादाराची आहे. बांधकाम उपविधी व देण्यात येणाऱ्या बांधकाम परवानगीतील तरतुदी अन्वये मालक/भोगवटादार यांना बांधकामासाठी निश्चित करून देण्यात आलेल्या सीमारेषेच्या आतच डेब्रिजची व्यवस्था करणे बंधनकारक आहे.

(४) बांधकाम करते वेळी मालक/भोगवटादार यांनी बांधकाम व नियम, २०१६ चे अनुपालन करणे बंधनकारक राहिल.

१३. मोठ्या प्रमाणावर गर्दी होणाऱ्या ठिकाणी फिरती शौचालये व कचराकुंड्यांची आवश्यकता :—

(१) घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ चे कलम (४) अन्वये कोणतीही व्यक्ती शंभरहून अधिक व्यक्ती एकत्र येतील असा परवानगी प्राप्त जागेवर समारंभ आयोजित करण्यास अशा आयोजकाने कमीत कमी तीन दिवस आधी स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे याबाबत कळविणे बंधनकारक राहिल. तसेच आयोजकाने घनकचऱ्याचे वर्गीकरण करून त्यानंतर कचरा नगरपरिषदेचे घनकचरा संकलन करणारे व्यक्तीस/नगरपरिषदेने नेमलेल्या ठेकेदारास देणे बंधनकारक राहिल. साठवणूक केलेल्या घनकचऱ्यामुळे सार्वजनिक उपद्रव होणार नाही याची दक्षता घेणेची जबाबदारी आयोजकाची राहिल.

(२) शंभरहून अधिक व्यक्ती एकत्र येतील असा समारंभ आयोजित करताना आवश्यकतेप्रमाणे शौचालयाची सुविधा उपलब्ध करून देणे आयोजकावर बंधनकारक राहिल.

(३) घाणपाण्याचे/सांडपाण्याचे निःसारण—

निवासी संकुल, व्यापारी आस्थापना, कारखाने वगैरे तत्सम यांनी त्यांचेकडील सांडपाणी, सेप्टिक टँकचे आऊटलेटचे पाणी वगैरे बेदीस्त गटारमधून वाहते ठेवून नगरपरिषदेचे सांडपाणी वाहून नेणाऱ्या गटारामध्ये सोडणेचे आहे. ज्या ठिकाणी नगरपरिषदेचे सांडपाणी वहनाचे गटार उपलब्ध नसेल अशा ठिकाणी प्रत्येकाने त्याच्या जागेत शोषखड्डा तयार करून सांडपाण्याची विल्हेवाट योग्य पद्धतीने लावणेची आहे. सांडपाणी उघड्यावर सोडल्यामुळे, साचल्यामुळे, दुर्गंधी पसरल्यामुळे वा अन्य कारणास्तव लगतचे नागरिकांना उपद्रव होणार नाही याची दक्षता संबंधितांनी घेणेची आहे.

१४. प्लॅस्टिकबाबत निर्बंध :—

(१) पर्यावरण संरक्षण अधिनियम, १९८६ च्या तरतुदीनुसार केलेल्या पर्यावरण (संरक्षण) नियम ४ च्या अधिकारात राज्यशासनाने वेळोवेळी दिलेल्या निर्देशानुसार विहित केलेल्या मर्यादेतील जाडीच्या प्लॅस्टीक पिशव्यांचे उत्पादन करणे बंधनकारक राहिल. तसेच पुनर्चक्रित प्लॅस्टीक पिशव्यांचे उत्पादन, विक्री, आयात व पुरवठावर बंदी घातलेल्या प्लॅस्टीकच्या कोणत्याही प्रकारच्या कचऱ्यात समावेश करता येणार नाही.

(२) शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या जाडीच्या प्लॅस्टीक पिशव्यांचे व्यतिरिक्त अन्य प्लॅस्टीक पिशव्यांची आयात, संग्रह, पुरवठा व विक्री करता येणार नाही.

(३) शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या जाडीच्या प्लॅस्टीक पिशव्यांचे व्यतिरिक्त अन्य प्लॅस्टीक पिशव्यांमधून कोणताही पदार्थ (वस्तू) विकता, देता येणार नाही.

(४) प्लॅस्टीकचा कचऱ्यात समावेश करता येणार नाही.

१५. इतर प्रतिबंध :—

(१) गोळा करण्यात आलेला घनकचरा नगरपरिषदेचे गाडीवर नेऊन देताना व वाहतूक करताना त्याचा कोणताही भाग रस्त्यावर, मातीत वा दुसऱ्या कोणत्याही जागेत पडता कामा नये, असा घनकचरा सांडता येणार नाही.

(२) गोळा करण्यात आलेला कचरा मालक/भोगवटादार/कचरा वाहतूक करणारा कंत्राटदार व इतर कोणाही व्यक्तीने/संस्थेने जाळता कामा नये.

(३) नगरपरिषदेने प्राधिकृत केलेली संस्था, व्यक्ती या घनकचऱ्यामधून पुनर्वापरासाठी योग्य असणाऱ्या वस्तू इ. संकलित, वेगळ्या करून त्यांचा स्वतःसाठी विनियोग करू शकतील. मात्र सुक्या कचऱ्यामधून अशा वस्तू शोधण्यासाठी कचराकुंडीतील घनकचरा मोकळ्या जागेवर बाहेर काढता येणार नाही.

(४) अनुषंगिक बाबी—

(१) सार्वजनिक आरोग्याच्या परिरक्षणासाठी अधिनियम त्याखालील नियम तसेच इतर कोणतेही नियम व या उपविधीतील तरतुदीचे तंतोतंत पालन करणे ही प्रत्येक संबंधित व्यक्तीची विधीवत जबाबदारी आहे. असे असुनही जाणता व अजाणता त्या तरतुदीचे पालन न झाल्यास त्याचा सार्वजनिक आरोग्यावर होणारा परिणाम विचारात घेता ती बाब सार्वजनिक उपद्रव या सदरात येईल.

(२) वरील उपविधीतील मुद्दे क्रमांक ५ ते १५ तसेच इतर कोणत्याही अधिनियम, नियम या व्यतिरिक्त होणाऱ्या उपद्रवांचा समावेश सार्वजनिक उपद्रवात करणेत येईल.

(३) कोणत्याही सार्वजनिक जागेचा घनकचरा, मलमूत्र विसर्जन तसेच वरील उपविधीतील मुद्दा क्र. ५ ते १५ मधील बंधनकारक असणाऱ्या सर्व बाबी केलेल्या किंवा ठेवलेल्या आढळून आल्यास तद्विरुद्ध सिद्ध करण्यात येईपर्यंत त्या अशा जागेवर जागेच्या भोगवटादाराने/मालकाने ठेवले असल्याचे समजण्यात येईल.

(४) व्यक्ती अज्ञान असल्यास सोबतची सज्ञान व्यक्ती वा तिही व्यक्ती अज्ञान असल्यास तरतुदींचे उल्लंघन करणाऱ्या व्यक्ती/मालक/पालक हे कायदेशीर कार्यवाहीस पात्र राहील.

(५) वरील उपविधीतील मुद्दा क्र. ५ ते १५ चे उल्लंघन करताना कोणतीही व्यक्ती आढळल्यास नगरपालिका अधिनियमातील तरतुदी तसेच मुंबई पोलीस अधिनियमातील तरतुदींच्या च्या अधीन राहून तसेच या उपविधीनुसार कायदेशीर कार्यवाही व दंड वसुलीस पात्र राहील. या तरतुदींच्या अधीन राहून नगरपरिषदेस अधिकार असणाऱ्या बाबींमध्ये तडजोड शुल्काची वसुली केली जाईल.

(६) वरील (५) मधील दंडात्मक कार्यवाही शिवाय नगरपरिषदेला सार्वजनिक उपद्रव झाल्यानंतर कराव्या लागणाऱ्या सफाईसाठी व अन्य उपाययोजनेसाठी येणारा खर्च हा संबंधिताकडून प्रशासकीय आकार म्हणून परिशिष्ट “अ” मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे वसूल करण्यात येईल. अधिनियमाच्या अन्वये वरील प्रशासकीय आकाराच्या रकमेत कालमानपरत्वे बदल करण्यास रत्नागिरी नगरपरिषद सक्षम आहे.

(७) प्रशासकीय आकाराची वसुली मुख्याधिकारी अधिकार प्रदान करील ते अधिकारी सार्वजनिक उपद्रव करणाऱ्या व्यक्तीकडून जागेवरच किंवा चोवीस तासांच्या आत प्रशासकीय आकार वसूल करण्यास सक्षम असतील व प्रशासकीय आकाराची पावती प्राधिकृत अधिकाऱ्याकडून दिली जाईल.

(८) रक्कम वसुली करण्याची पद्धत वरील (६) मधील तरतुदींच्या अधीन राहून परिशिष्ट “अ” प्रमाणे जागेवरच प्रशासकीय आकार वसूल करता न आल्यास अधिनियमातील कलम १४९, १५०, १५२, १५५ व १५६ नुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

परिशिष्ट “अ”

तपशील	उपविधीतील नियम	किमान आकार व कमाल आकार आकारावयाची मर्यादा
(१)	(२)	(३)
घनकचऱ्याचे विहित पद्धतीप्रमाणे वर्गीकरण साठवणूक विल्हेवाट न करणे	५(१)	१०० ते १००० रु. पर्यंत
नगरपरिषद कर्मचारी/ठेकेदार यांच्याकडे विहित वेळेत कचरा सुपुर्द न करणे	५(२)	१०० ते १००० रु. पर्यंत
ओला कचरा व सुका कचरा वर्गीकृत न करता एकत्रित टाकणे किंवा सार्वजनिक ठिकाणी कचरा टाकणे	५(३)	१०० ते १००० रु. पर्यंत
घनकचरा गटारात/वहाळात टाकणे (सांडपाणी व्यवस्थेत टाकणे)	५(४)	१०० ते १००० रु. पर्यंत
जैव वैद्यकीय घनकचरा विल्हेवाटीबाबत भंग	६(१,२)	५००० ते १०००० रु. पर्यंत
खाजगी बाजार आणि प्राणी व पक्षांच्या कत्तलीतून निर्माण होणाऱ्या कचऱ्याच्या विल्हेवाटीबाबतचा भंग	७(१,२,४)	१००० ते ५००० रु. पर्यंत
उद्योगधंद्यापासून निर्माण होणाऱ्या घनकचऱ्यांच्या विल्हेवाटी-बाबतचा भंग	८(१,२)	१००० ते ५००० रु. पर्यंत
मोठ्या प्रमाणात घनकचरा निर्माण करणाऱ्या संस्थांकडून विल्हेवाटीबाबतचा झालेला भंग	९	१००० ते ५००० रु. पर्यंत
मलमूत्र विसर्जन व थुकीद्वारे घनकचरा टाकून सार्वजनिक ठिकाणाची जागा दूषित करणे	१०(१,२)	१०० ते १००० रु. पर्यंत

(१)	(२)	(३)
चतुष्पाद प्राणी, जनावरे यांच्यापासून उपद्रव झाल्यास	१०(३)	२०० ते १००० रु. पर्यंत
व्यावसायिकरित्या वापर होणाऱ्या चतुष्पाद प्राणी/जनावरे यांच्यापासून उपद्रव झाल्यास	१०(४)	५०० ते १००० रु. पर्यंत
फेरीवाले, भाजी-फळे विक्रेते यांनी स्वतःच्या बंदिस्त कचरादाण्या न ठेवल्यास	१०(५)	१०० ते १००० रु. पर्यंत
भूखंडावर बांधकाम करणारे मालक/भोगवटादार यांनी कचरा साठवणुकीसाठी राखीव क्षेत्र न ठेवणे	११(१)	५०० ते १०००० रु. पर्यंत
गृहसंकुलाच्या जागेतील भोगवटादारांनी कचराकुंड्या वापराबाबत केलेला भंग	११(२)	१०० ते १००० रु. पर्यंत
कचराकुंड्यासाठी राखीव जागेचा भोगवटादाराने इतर कारणासाठी उपयोग केल्यास	११(३)	१०० ते १०००० रु. पर्यंत
मालक/भोगवटादारांनी बांधकाम साहित्य सार्वजनिक जागा, रस्त्यावर ठेवून केलेला भंग	१२(१)	५०० ते १०००० रु. पर्यंत
सार्वजनिक रस्ते गटार यामध्ये डेब्रिजचे ढीग टाकल्यास	१२(२)	५०० ते ५००० रु. पर्यंत
डेब्रिजच्या साठवणूक, विल्हेवाट याबाबतचा भंग केल्यास	१२(३)	५०० ते ५००० रु. पर्यंत
मोठ्या प्रमाणावर गर्दी होणाऱ्या ठिकाणी फिरती शौचालये व कचराकुंड्या यांच्या आवश्यकतेनुसार उपविधीप्रमाणे उपलब्धता नसणे	१३(१,२)	५०० ते ५००० रु. पर्यंत
घाणपाणी/सांडपाणी निःसारणाच्या तरतुदीचा भंग केल्यास	१३(३)	५०० ते ५००० रु. पर्यंत
प्लॅस्टिक पिशव्यांचे उत्पादन	१४(१)	५००० ते १०००० रु. पर्यंत
प्लॅस्टिक पिशव्यांची आयात, संग्रह, पुरवठा व विक्री	१४(२)	५०० ते १००० रु. पर्यंत
प्लॅस्टिक पिशव्यांतून वस्तु विकल्यास	१४(३)	१०० ते ५०० रु. पर्यंत
खाजगी वाहतूक करताना घनकचरा सांडणे	१५(१)	५०० ते १००० रु. पर्यंत
घनकचरा जाळणे	१५(२)	५००० ते २५००० रु. पर्यंत
घनकचऱ्याच्या पुनर्वापराबाबतचा भंग	१५(३)	५०० ते ५००० रु. पर्यंत

रत्नागिरी,
दिनांक १३ डिसेंबर २०१७.

प्रदीप पी.,
जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी.